

Bytost konkrétní

V nepochybně záslužné kritice a polemice s poradcem ministra financí J. Kinkorem (*Mladá fronta dnes*, 26. 5. 1995) poukázal Jan Sokol (*Literární noviny*, 3. 8. 1995) na problematičnost (a vůbec podivnost) Kinkorovy „filosofie“ způsobem, který sám rovněž není filosoficky bezchybný. I když jde o text, který si jistě nedělá nároky na teoretickou objektivnost, byl by býval měl zůstat v mezích teoretické korektnosti (nebo se alespoň nedopouštět zjevných teoretických nekorektností). Sokol ve svém článku píše: »bez „obecných“ pojmů totiž vůbec nemůžeme mluvit a naopak nic striktně „jednotlivého“ vlastně neexistuje: i když řeknu „naše Minda“, je to přísně vzato „obecný“ čili souhrnný pojem pro spoustu různých dílčích zkušeností z celého života kotěte a kočky, kterou nemohu nikdy mít před očima úplně celou«. Postupně tedy ukážeme na hlavní chyby, jichž se v této krátké pasáži dopustil. 1) Bez (obecných) pojmů zajisté nedokážeme mluvit jen proto, že jsme Evropané, ale dokonce v přítomné době a zejména v minulosti existovaly četné kulturní okruhy, kde lidé neměli o pojmech ani zdání a kde jich nepoužívali. Celé předlouhé období života v mýtu (tj. ve společnostech, které žily ve světě mýtu) se obešlo bez pojmů a bez pojmovosti, tohoto světodějného vynálezu starých Řeků. 2) Výrok, že nic striktně „jednotlivého“ vlastně neexistuje«, je nejen problematický (a podivný), ale přímo absurdní a filosoficky (i logicky) vadný. (Nechávám stranou „zadní vrátka“, jimiž by Sokol asi chtěl unikat s poukazem na uvozovky, jimiž opatřil slovo „jednotlivý“; byla by to nicméně docela zajímavá podívaná.) V souvislosti s následující částí věty, jež přichází za dvojtečkou, to znamená, že „naše Minda“ jakožto konkrétní, jedinečná, s jinými nezaměnitelná kočka, která má jedinečný vztah k „nám“ a naopak zase „my“ k ní, vlastně neexistuje«. Pak ovšem vlastně neexistuje ani žádný jednotlivý (partikulární), konkrétní člověk (tedy ani „my“). (In margine: Kde zůstává Sokolovo křesťanství, které je dějinně odpovědné za vypjatý důraz na jedinečnost a nezaměnitelnost každého člověka před Bohem a tudíž i před lidmi?) 3) Na čem to Sokol zakládá? Čím argumentuje? To, „čemu“ říkáme (a „co“ tedy pro nás „je“) „naše Minda“, není »přísně vzato nic než „obecný“ čili souhrnný pojem«, který je založen na »spoustě různých dílčích zkušeností z celého života“ zmíněné „naší kočky“. Nevysloveným, ale zřetelně předpokládaným a vskutku sdíleným předsudkem Sokolovým tu je falešná domněnka (kvazi empiristické provenience), že co nemohu mít (v jedinou chvíli) před očima, to neexistuje. A protože „úplně celou“ kočku (jak postupně vypadá od narození až do stáří) vidět opravdu nemohu (Rádl v analogickém smyslu píše, že živé bytosti jsou neviditelné), „naše Minda“ striktně vzato neexistuje. 4) Nelze ovšem zcela pominout ani to, že v textu zůstala dvojsmyslnost v užití slova „spousta různých dílčích zkušeností z celého života kotěte a kočky“: není totiž jasné, zda tu má Sokol na mysli zkušenosti samotné Mindy nebo spíše naše zkušenosti s Mindou. Nejde tu jen o nepřesné vyjádření, nýbrž především o závažný (filosofický) problém: kdyby totiž šlo jen o naše zkušenosti s Mindou, pak by náš pojem „naší Mindy“ mohl zahrnovat jen ty zkušenosti, které jsme vskutku „udělali“, tj. sami „zakusili“. K pojmu „naší Mindy“ by tedy nemohlo náležet nic, co by se nějakým jakkoliv významným způsobem v životě „naší Mindy“ (doufejme, že skutečné, jedinečné a tedy partikulární, jednotlivé kočky, které ovšem Sokol odpírá „striktně vzatou“, existenci) vskutku přihodilo, aniž bychom s tím my měli svou „zkušenost“ (nikdy by to tedy zase nemohla být ani míněna kočka „úplně celá“). Pokud však půjde o „různé dílčí zkušenosti“ naší Mindy, je třeba se obávat o značné snížení úrovně našeho „obecného“ pojmu, který by měl vycházet z kočičích zkušeností. (Nemluvě o tom, jak bychom se my lidé k těm kočičím zkušenostem vůbec propracovali.)

(Písek, 950805-1.)

[Záznam nalezen jako kartotéční lístek v AUK. Pozn. red.]